

**САЮЗ БЕЛАРУСІ І РАСІІ: ДА ПЫТАННЯ
АБ КАРЭЛЯЦЫІ АРГАНІЗАЦЫЙНА-ПРАВАВОГА,
КАНЦЭПТУАЛЬНАГА І ПРАКТЫЧНАГА АСПЕКТАЎ**

Коршак М.А., Стралец М.В., Беларускі дзяржаўны універсітэт

Мэта даклада – паказаць сучасны стан беларуска-расійскіх адносін, прааналізаваць маючыя месца дасягненні і праблемы.

Перш за ўсё звернем увагу на перыядызацыю працэсу фармавання Саюза дзвюх дзяржаў:

1. 1991–1994 гг. (пікам гэтага перыяда з’явілася падпісанне дамовы аб аб’яднанні грашовых сістэм, якая ў сілу шэрагу прычын так і не была рэалізавана);
2. 1995–1996 гг. (апагеем стала падпісанне 2 красавіка 1996 года дамовы аб стварэнні Супольніцтва Беларусі і Расіі);
3. 1997–1998 гг. (падпісанне 2 красавіка 1997 г. Дамовы аб Саюзе Беларусі і Расіі, 25 мая 1997 г. Статута Саюза Беларусі і Расіі і 25 снежня 1998 г. – Дэкларацыі аб далейшым яднанні Беларусі і Расіі);
4. 1999 г. – наш час (падпісанне Дамовы аб стварэнні Саюзнай дзяржавы Беларусі і Расіі 8 снежня 1999 г.)...

Далейшы лёс праекта аб’яднання Расіі і Беларусі цесна звязаны з унутрыпалітычнымі працэсамі ў абедзвюх дзяржавах, з канкрэтнай канфігурацыяй палітычных сіл. У дадзенай сітуацыі ..., акрамя аб’ектыўных фактараў, важнае значэнне набывае так званы суб’ектыўны фактар, а менавіта пазіцыя вядучых палітычных лідэраў у пытанні аб’яднання і асобныя характарыстыкі і пажаданні людзей, якія адказныя за рэалізацыю гэтага праекта.

У прававым плане першачарговым уяўляецца вырашэнне праблемы нацыянальных канстытуцый. Дамова (1999 г. – *М.К., М.С.*) не прадугледжвала прамога змянення канстытуцыйных асноў дзвюх краін, але ні ў Канстытуцыі Расійскай Федэрацыі, ні ў Асноўным Законе Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь няма аніякіх узгадванняў аб Саюзнай дзяржаве, любых наднацыянальных органах кіравання і прадстаўніцтва. Такі падыход, у аснове якога ляжаў прынцып захавання суверэннітэту, незалежнасці РФ і Беларусі, натуральна, не быў накіраваны і на пераход да адзінай канстытуцыйнай асновы расійска-беларускай дзяржавы... Кампетэнцыя Саюзнай дзяржавы аказалася мінімізаванай. Краіны-ўдзельніцы па-ранейшаму захоўвалі тэрытарыяльную цэласнасць, усю паўнату дзяржаўна-палітычнай, заканадаўчай і судовай улады, працягваючы будаваць адносіны паміж сабой на грунце «суверэннай роўнасці». Дамова не прадугледжвала хуткага, глыбокага і сапраўднага ўз’яднання дзвюх дзяржаў. Зараз завяршаецца праца над Канстытуцыйным актам Саюзнай дзяржавы, у якім бакі збіраліся ліквідаваць пералічаныя недахопы. На ўзроўні афіцыйных заяў Мінск і Масква разумеюць тэрміновую неабходнасць унясення адпаведных зменаў у свае Канстытуцыі.

Канечне, нельга недаацэньваць тое, што дасягнута краінамі ў плане супрацоўніцтва. “На (сучасным – *М.К., М.С.*) ... этапе Саюз Беларусі і Расіі з’яўляецца найбольш прасунутым супольніцтвам дзяржаў у СНД. Так, паліўна-энергетычны комплекс дзвюх краін інтэграваны на 95%, машынабудаўнічы комплекс – на 85%, дзве трэці ўсёй сваёй вытворчасці сельскагаспадарчай тэхнікі і хімічнага валакна Расія і Беларусь ажыццяўляюць сумесна.

Інтэграцыя з расіянамі дае Беларусі рынак сыравіны. Гэта гранічна важны момант з улікам вычарпання прыродных рэсурсаў у гістарычнай перспектыве. Далей, рынак збыту для нашай прадукцыі, які дазваляе нашай краіне трымацца на плаву. Далучэнне да навуковага патэнцыялу Расіі таксама надзвычай важна ў перыяд, калі ажыццяўляецца тэхналагічная рэвалюцыя.”

Калі адэкватныя ўнутрыдзяржаўныя працэдуры будуць здзейснены своєчасова, Беларусь і Расія перайдуць з 1 студзеня 2005 г. на адзіны рубель. З 1 студзеня 2005 г. у якасці адзінага плацёжнага сродку на тэрыторыі Расіі і Беларусі будзе функцыянаваць расійскі рубель, а з 1 студзеня 2008 г. мяркуецца ўвесці новую агульную валюту ўжо Саюзнай дзяржавы. Пры наяўнасці гатоўнасці бакоў да разумнага кампрамісу магчыма стварэнне сумеснага прадпрыемства на грунце Белтрансгазу.

Важна адзначыць, што аналізуемая “інтэграцыя ... уключае не толькі гандаль, ... але і рэгуляванне сумеснай знешнеэканамічнай дзейнасці, вытворчую кааперацыю. Інтэнсіўна развіваюцца сувязі Беларусі (і яе асобных абласцей) з расійскімі рэгіёнамі. ... 21 лістапада 1999 г. быў падпісаны Дагавор аб стварэнні адзінай энергетычнай сістэмы Расіі і Беларусі.

Супрацоўніцтва абаронных ведамстваў Расіі і Беларусі па сваёй інтэнсіўнасці і па значнасці сумесна вырашаемых задач не мае аналагаў у адносінах якіх-небудзь іншых удзельнікаў СНД адзін з адным. З 1 красавіка 1996г. нацыянальныя сілы СПА абедзвюх краін нясуць сумеснае баявое

дзяжурства, што кардынальным чынам павышае ўзровень іх бяспекі. 19 снежня 1997 г. міністры абароны Расіі і Беларусі падпісалі Пагадненне аб сумесным забеспячэнні рэгіянальнай бяспекі ў ваеннай сферы і Дагавор аб ваенным супрацоўніцтве. Вельмі паспяхова рэалізуецца Канцэпцыя адзінага абароннага заказа, якую падпісалі прэзідэнты саюзных дзяржаў у красавіку 1999 г. Ваенна-тэхнічнае супрацоўніцтва ўключае таксама ўзгадненне экспарта-імпарта ўзбраенняў, ваеннай тэхнікі і прадукцыі двойнога прызначэння.

Да вясны 2001 г. была падрыхтавана Ваенная дактрына Саюзнай дзяржавы. У аснову дакумента лягла нацыянальная Ваенная дактрына РФ. Падрыхтаваны былі толькі некаторыя моманты, якія тычыліся пытанняў ядзернага стрымлівання з улікам без'ядзернага статусу Беларусі. Савет міністраў Саюзнай дзяржавы, які адбыўся ў Маскве 29 жніўня 2001 г., ухваліў указаны дакумент.

Такім чынам, у сучасных беларуска-расійскіх адносінах прасочваецца тэндэнцыя да фармавання Саюзнай дзяржавы. Разам з тым ад Мінска і Масквы патрабуецца яшчэ шмат намаганняў з тым, каб давесці да лагічнага канца арганізацыйна-прававы, канцэптуальны, практычны аспекты гэтага працэсу.

СПЕЦЫФІКА АРГАНІЗАЦЫІ ДЫПЛАМАТЫЧНЫХ СЛУЖБ ВЯЛІКАГА КНЯСТВА ЛІТОЎСКАГА І ПОЛЬШЧЫ ў ДРУГОЙ ПАЛОВЕ XVI ст.

Лашкевіч С.А., Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт

Адной з галоўных прыкмет існавання незалежнай дзяржавы з'яўляецца яе самастойная знешняя палітыка. Дыпламатычная служба з'яўляецца тым інстытутам з дапамогаю якога дзяржава і праводзіць сваю знешнюю палітыку. Як дзяржаўная ўстанова дыпламатычная служба складаецца з групы людзей, якія займаюцца знешнепалітычнай дзейнасцю і якая карыстаецца спецыфічнымі для гэтага рода дзейнасці метадамі і сродкамі. Адметныя рысы існавання дыпламатычнай службы Вялікага княства Літоўскага, як дзяржаўнай установы, праяўляюцца ўжо ў канцы XV ст. У першай палове XVI ст. яна праходзіць працэс удасканалвання і набліжаецца да адпаведнай службы суседняй Польшчы. Між тым у другой палове XVI ст. выключнае геапалітычнае становішча ВКЛ, а разам з тым і адасобленасць знешнепалітычных інтарэсаў Княства ад інтарэсаў Кароны, абумовілі спецыфіку ў арганізацыі дыпламатычных служб як ВКЛ, так і Польшчы.

У складзе Рэчы Паспалітай паміж дыпламатычнымі службаю Кароны і Княства склалася даволі выразнае размерканне знешнепалітычных паўнамоцтваў і абавязкаў. Гэта выцякала з розных дзяржаўна-палітычных інтарэсаў абедзвюх краінаў, што ў сваю чаргу было абумоўлена іх розным геапалітычным становішчам. Адносіны з Турцыяй, Крымскім ханствам, Персіяй, Ватыканам, еўрапейскімі дзяржавамі знаходзіліся ў руках Кароны. Да кампетэнцыі Княства належылі дыпламатычныя справы з Маскоўскай дзяржавай і часткова са Швецыяй. Існавала практыка двойнога кіраўніцтва пасольствамі, якія накіроўваліся ў Маскву: польскую дэлегацыю ўзначальваў прадстаўнік Кароны, а літвінскую – прадстаўнік Княства.

Прадстаўнікі магнатэрыі Княства мелі большы ўплыў на дыпламатычную службу ВКЛ у параўнанні з адпаведным саслоем Польшчы. Гэта было абумоўлена тым, што магнатэрыя Княства была на парадак мацней за магнатаў Польшчы.

Да 1566 г. у канцылярыі ВКЛ адсутнічала пасада падканцлера. Функцыі падканцлера выконваў сам канцлер. У адрозненні ад кароннай канцылярыі, да адзначанага часу, вялікакняжацкая канцылярыя не падзялялася на вялікую і малую канцылярыі. Дыпламатычныя службы ў сваёй працы карысталіся рознымі мовамі прававодства: канцылярыя Польшчы – лацінскай мовай, канцылярыя ВКЛ старабеларускай, якая была афіцыйна замацавана Статутам ВКЛ 1588 г. Статут 1588 г. таксама забараняў прымаць на дзяржаўную службу, у тым ліку і дыпламатычную службу, прадстаўнікоў як польскага, так і навогул замежнага паходжання. Сакратары і пісары дыпламатычнай службы ВКЛ выконвалі іншыя функцыі і абавязкі ў параўнанні з такімі ж пасадамі дыпламатычнай службы Кароны, што было абумоўлена гістарычнымі традыцыямі развіцця дыпламатычнай службы Княства. Удзельная вага асобаў духоўнага сану, занятых на дыпламатычнай службе ВКЛ, была значна ніжэйшай, чым у Кароне і заходніх краінах, вынік таго факту, што ў другой палове XVI ст. Княства засяродзіла сваю дыпламатычную дзейнасць на двох дзяржавах: Маскоўскай і Швецыі.

У адзначаны перыяд назіраюцца адрозненні і ў парадку фінансавання як пасольстваў, так і навогул дыпламатычных служб Кароны і Княства. Выдаткі на дыпламатычную дзейнасць Польшча і